

Terezie Fialová

o Eben triu a kouzlu vlastní interpretační cesty

Irena Černíčková

Terezie Fialová je úspěšná česká pianistka, jejíž umělecký profil je tvořen nejen dráhou sólistky, ale ve velké míře také působením v oblasti komorní hudby. Je členkou klavírního tria Eben trio. Hudebními partnery jsou jí v tomto ansámblu houslista Roman Patočka a violoncellista Jiří Bárta, který se jí stal partnerem také v osobním životě. Společně si zahráli na mnoha významných evropských pódii a festivalech, přičemž poslední dvě koncertní cesty zavedly Eben trio směrem na dálný východ...

Na podzim minulého roku jste s Eben triem absolvovali turné v Číně a v létě jste zavítali do Koreje. Jak se vám líbilo v Asii? Do Koreje jsme byli pozváni na Seongnam Music Festival v srpnu loňského roku. O Korejcích se obecně říká, že jsou milí a zdvořilí, a to mohu potvrdit. Hudebně jsou také velmi zvědaví, ale měli jsme dojem, že o komorní hudbě toho příliš mnoho nevědí. Nicméně několik koncertů bylo pořádáno edukativním způsobem, a bylo vidět, že je to cesta správným směrem. Maestro Gum Nanse, který festival vedl a koncerty uváděl, je totiž v Koreji velmi populární. Publikum poslouchalo vzorně a velmi dobře reagovalo i na českou hudbu. O dva měsíce později jsme zavítali do Číny. Pro mě, Jiřího i Romana to byla první návštěva této země a byli jsme Čínou nadšeni. Celé turné bylo perfektně zajištěno po manažerské stránce, vše klapalo jako na drátkách. Po celou dobu jsme u sebe měli průvodce, který nám organizoval všechny praktické věci, a my jsme se nemuseli o nic starat. Zažili jsme nádherné koncertní prostory, prestižní sály v Pekingu, Harbinu, Nianjinu, Šanghaji a dalších čtyřech městech. Velmi zajímavé a také povzbudivé bylo, kolik jsme v publiku viděli mladých lidí, včetně dětí, které tam rodiče berou na koncerty velmi často. To v Čechách bohužel postrádám. Celkově je čínské publikum malinko méně organizované než to korejské, ale je velice lačné po osobním kontaktu s umělci, chtějí se s Vámi ihned vyfotit a podepsat program nebo CD.

Jak tento projekt vůbec vznikl? Turné se připravovalo asi dva a půl roku, dostali jsme pozvání od čínské agentury, která spolupracuje s evropskými umělci a Eben trio si našla na youtube. Specializují se nejen na komorní projekty, ale také "přivážejí" do Číny hudebníky těch nejzvučnějších jmen. Ve stejnou dobu jako my měla své turné po Číně například i Vídeňská Filharmonie.

Historie vzniku Eben tria je trochu složitá a tak mi v tom prosím udělejte trochu pořádek. Máte pravdu, od samotného vzniku původně čistě dívčího Puella tria, ještě za dob bezstarostného mládí na Konzervatoři, k dnešní sestavě Eben tria vedla dlouhá cesta. Ale to je myslím v pořádku. Přejde mi, že život v komorním seskupení je podobný jako partnerské soužití, lidé se mění, mění se také jejich priority, zájmy a umělecký

směr, kterým se chtějí vydat. Tak i proto v ansámblech lidé zůstávají či z nich odcházejí. Dříve jsem měla pocit, že každá změna je velmi problematická a složitá, obzvláště pokud je to třeba po mnoha letech společného působení. Dnes se na to dívám jinak a hlavní důraz kladu na to, aby nás bavilo potkávat se a hlavně být společně na pódiu a tvořit. Roman Patočka a Jiří Bárta jsou dlouholetými zkušenými komorními partnery nejen od dob založení Kutnohorského festivalu a nynější sestavu Eben tria tvoříme společně od roku 2014. Je fajn, že se všichni tři dobře známe a víme co od sebe očekávat. Tedy většinou...(smích)

Plánujete společně nějaké další projekty, třeba natočení CD? Mám pocit, že to v současné sestavě chybí... Plánovali jsme nahrávku u Supraphonu, ale bohužel se nesešly potřebné finance, takže to šlo „k ledu“. Třeba se stane zázrak a něco se brzy podaří. Na druhou stranu, v dnešní době stahování možná není CD nejnужnější věcí,

proto. Přestože jsem se setkala s posluchači, pro které dílo vyznívá příliš moderně, já osobně jej vnímám spíše nadčasově, než moderně. Konkrétně toto trio je psáno jako Hommage à Olivieru Messienovi, a tím je to myslím jasně řečeno.

V souhře vše funguje na běžných principech? Více méně ano, jen některá místa jsou psána způsobem, který zahrnuje například improvizaci, či upřesňuje způsob hry smyčců a klavíru (druhy vibráta, úhozu, specifické akcenty, různé clustery atd.) Je škoda, že se u nás současná hudba cizích autorů hrává málo. Bývá to zajímavá a velmi užitečná škola interpretace.

Dva roky jste studovala komorní hru na Hochschule für Musik und Theater Hamburg. Myslíte si, že na našich uměleckých školách je této interpretační formě věnován malý prostor? V čem spatřujete největší rozdíl, pokud to můžete popsat? Řekla bych, že ano. Způsob a intenzita studia ko-

morní literatury pro komorní obsazení je zcela zásadní. Mám pocit, že Smetanu a Dvořáka cítíme tak nějak přirozeně, ale pochopit Schuberta či Brahmsa znamená věnovat se jim mnoho let. Když se podíváte na velké komorní soutěže, v povinných skladbách naleznete díla Schuberta, Brahmsa nebo Beethovena, nikoliv Smetanu či Dvořáka. Zajímavostí školy také bylo, že manažersky podporovala start hudebníků, hledala možnosti jejich uplatnění, zajišťovala koncertní příležitosti, prostě vytvářela reálný základ pro budoucí aktivní muzikantskou profesi. Nové obzory u nás v Čechách bych viděla například právě v propojení hudebního managementu (který se na Akademických vyučuje) s aktivní pomocí mladým studentům zapojit se do profesionální koncertní činnosti.

Jaký druh hry je pro vás momentálně prioritou? Nikdy jsem účelově nesměřovala ke komorní nebo sólové oblasti, ale komorních příležitostí mám více a podvědomě je asi i více vyhledávám. Ráda se nechávala ovliv-

stačí udělat dobrou nahrávku a tu umístit v digitální formě na internet. To mi zní vlastně malinko reálněji.

V repertoáru Eben tria se nachází klavírní trio Epizody e Canto Perpetuo od lotyšského autora Peterise Vaskse. Jak se toto dílo hraje? Skladby Peterise Vaskse se nehrají úplně lehce. Je to zajímavá expresivní hudba, do které je potřeba se dostat. Jde o dravý styl hraní s kontrastními meditativními plochami. Nicméně, rozhodně je to velmi osobitý a jedinečný autor, který má v hudbě 20. a 21. století velmi důležité mís-

morní hry, jaké jsem zažila v zahraničí, tady bohužel poskytovány nejsou. Je to zajiště dáno i tím, že jsme menší země, přeci jen Německo je velmoc komorní hry i hudby obecně a finanční pozadí uměleckých škol je tam na zcela odlišné úrovni. Každopádně si myslím, že minimálně naše Akademie by se tomuto okruhu trochu více věnovat mohly, protože zájem o to určitě je. V Hamburku jsme hodně studovali komorní díla Schuberta, Mendelssohna a Brahmsa, což je repertoár, kterému u nás většinou není věnována taková péče. V Česku je větší zaměření na Smetanu a Dvořáka. Přitom právě němec-

nit přichozími nabídkami a novými okolnostmi. Ráda jsem také sama aktivní, a pokud potkám někoho, kdo je mi umělecky i lidsky blízký, ještě raději s ním navázám spolupráci. Nyní mě velmi baví projekt „Beethoven – Janáček – Kundera“, který hrajeme s Jiřím Bártou v rámci koncertů po českých luzích a hájích, a provedeme ho i na mezinárodním festivalu v Kutné hoře. Nejen proto, že si letos připomínáme devadesát let od úmrtí skladatele Leoše Janáčka, ale hlavně proto že Janáček oba milujeme. Když Jiří objevil Kunderovu knihu Můj Janáček, napadlo nás propojit na pódiu hudbu

a slovo. Navíc jsme si k Janáčkově Pohádce pro violoncello a klavír „zapůjčili“ od houslistů Janáčkovu nádhernou Sonátu, kterou Jiří hraje na violoncello. Jsem ráda, že se projekt líbí, a že máme skvělé ohlasy. Další pro mne velkou radostí je být na pódiu s houslistou Václavem Hudečkem. Jeho úžasný hudební entuziasmus je nakažlivý a je pro mě vzorem a přínosem. Těším se na další společná vystoupení. Moc ráda také vzpomínám na spolupráci s kolegou a kamarádem Karlem Košárkem, se kterým jsme měli možnost a volnou ruku uvést v rámci Moravského Podzimu sedmdesátiminutové dílo Vision's de l'Amen Oliviera Messiena pro dva klavíry. Obrovsky hloubavý „kolos“ nás oba vtáhnul a byl pro nás i velkou příležitostí v hledání barevnosti zvu-

ku dvou velkých křidel. Občas mám dojem, a mrzí mě to, že je u nás komořina podceňovaná a je na ni nahlíženo způsobem „hraje ji ten, kdo na sólo nestačí“. Dělat komorní hru na vysoké úrovni znamená zvládnout nároky špičkového sólového hráče, přitom nehrát stylem sólisty, a ještě se umět po zvukové stránce přizpůsobit svým kolegům, akustice, nástroji...

Co si myslíte o sólové klavírní hře z not? Myslím si, že je to vysoce individuální záležitost, na kterou existuje spousta názorů a rozdílných úhlů pohledů. Ještě před pár lety jsem měla dojem, že noty mě v jistém směru na pódiu omezují. Později, když koncertů přibývalo, se můj pocit změnil a mám dojem, že noty na pultu jsou zcela v pořá-

ku a nevdá mi. Je samozřejmě podstatné, aby byl člověk připraven tak, že na notový text není fixován, ale hraje ho téměř z paměti, jen s pocitem jistého notového zázemí. U mě hodně záleží na tom, jestli je pro mě skladba zcela nová, hraji ji třeba úplně poprvé, nebo jestli jsem ji už někdy v minulosti studovala. Je zajímavé sledovat, jak se trend hry z paměti poslední dobou mění. Mám na mysli obecně přístup posluchačů i interpretů k tomu, zda hraje umělec z paměti nebo z not. Pokud jsem v publiku jako posluchač, je mi naprosto jedno, zda umělec noty má či nikoliv. Můj celkový dojem z koncertu závisí na úplně jiných aspektech. Ale setkávám se často s tím, že hru z paměti hodně lidí v publiku obdivuje a je pro ně téměř nepochopitelná, až magická. Když jsem byla na festivalu v Americe, devadesát procent muzikantů před sebou ty noty mělo a nikdo se tomu příliš nedivil. Ostatně, u smyčců či dechů se to bere jako běžná věc.

Uznejme ale, že hra z paměti je (minimálně v Česku) mnoho let nastavený standard. To máte pravdu. Ale standardů je nastavených více, třeba že bychom měli hrát ve velké večerní, že se nesmí tleskat mezi větami, že vážná hudba je moc vážná... možná že nastává čas něco z toho pozměnit.

Novinkou posledních let je hra z tabletu. Už jste jí vyzkoušela? Zatím ne. Sice v souvislosti s obracením stránek nebo při nedostatečném osvětlení pódia se to zdá jako perfektní řešení, ale zároveň mě děsí představa, že budu při cvičení zírat x hodin denně do tabletu, nebo že mi na podiu tablet přestane fungovat. To se už prý také stalo. Uvidíme ☺.

Jaký je váš postoj k hudební kritice? Přiznám se, že tomuto odvětví moc nefandím. A to hlavně z důvodu, že mám pocit, že stále více těch, co kritiky píšou, nejsou lidé k této činnosti povolání a fundovaní. Když se podíváme do historie, kritiky psaly osobnosti jako například Robert Schumann či Václav Holzknecht. V dnešní době se často setkáváte s recenzí od autorů, o jejichž hudební profilaci nic nevíte a po přečtení článku se nemůžete ubránit dojmu osobní zainteresanosti pro nebo proti interpretovi, poměrně časté jsou i faktické chyby nebo nepřesnosti v textech, chybí mi celkový nadhled. Dobře míněná kritika může pomoci a je jí myslím i třeba. Ale kvantita by neměla nahrazovat kvalitu.

Vloni jste měla možnost si vyzkoušet jaké je to být na „druhé straně barikády“, kdy jste pro časopis Reflex dělala rozhovor s pianistou Lukášem Vondráčkem. Jaké to bylo? Ohromně zajímavé. Celé to vzniklo tak, že když Lukáš vyhrál Queen Elisabeth Competition v Bruselu, byl o něj obrovský mediální zájem, taktéž i u nás v Čechách. My se známe od dětství, a i když Lukáš nikdy v Česku dlouhodobě nežil a jeho karié-

ra je světová, tak vždy čas od času, když přijel, jsme se potkali u kafe a popovídali. Po tom, co přijel z Bruselu, si trochu postěžoval na to, že mnozí novináři chtějí rozhovory, ale nevědí nic o něm ani o hudbě vůbec. Tehdy nás napadlo udělat rozhovor, kdy na straně novináře bude někdo, kdo je k tématu i k jeho osobě zainteresován, zná Lukášovu povahu, rodinné prostředí a má zájem napsat něco opravdu osobního. Vznikl velmi otevřený rozhovor, ve kterém jsme se dotkli mnoha zajímavých, asi i citlivých témat a věcí, které nás oba zajímaly. Upřímně řečeno, ověřila jsem si, kolik práce může být s jedním rozhovorem tak, aby byl autentický a snad i kvalitní. Proto před vámi, dobřími novináři, smekám. Možná, že by tato platforma, kdy v osobě tazatele stojí člověk z branže, mohla být do budoucna dobrou cestou k osobitým článkům.

Původně jste studovala kromě klavíru také housle. Co rozhodlo pro vaši kariéru pianistky a nikoliv houslistky? V podstatě nic zcela konkrétního. Od malička jsem mezi oběma nástroji tak nějak lavírovala. V dětství jsem nejprve začala na klavír, ale moje maminka měla zároveň přání, aby některé z jejích dětí hrálo na housle. Tak mě jednoho dne přivedla k panu profesorovi Kotmelovi, který mi dal do ruky osminové housličky, a od té doby jsem rostla s oběma nástroji. Na konzervatoři jsem začala studovat klavír, ale stejně mne pořád přitahovaly i housle, takže nakonec jsem si je přidala jako další hlavní obor a až do maturity jsem tedy studovala oba nástroje paralelně. Kolem mých dvaceti let se to u mě pak zlomilo již definitivně směrem ke klavíru. Těžko se to popisuje, proč jsem se tak rozhodla, láska ke klavíru prostě vyhrála.

dva nástroje současně, protože bych se v tom stejném čase mohla věnovat dvojnásob více jen klavíru nebo jen houslím. Já toho ale rozhodně nelituji.

V roce 2013 jste se s Eben triem zúčastnila Verbier Festival Academy ve Švýcarsku. Můžete přiblížit, jak to celé probíhalo? Byli jsme tam pozváni na základě vítězství na mezinárodní soutěži Concours de Lyceum International de Suisse v Lausanne. Jedním z porotců byl i Christian Thompson, tehdejší ředitel mezinárodní Akademie ve Verbier, do které jsou každoročně vybíráni mladí muzikanti do třiceti let. Osm pianistů, osm hráčů na smyčcové nástroje, tři komorní ansámby a osm zpěváků. Verbier Festival Academy se koná vždy na přelomu července a srpna v malebné švýcarské vesničce, kde tři týdny pracujete s úžasnými osobnostmi z hudebního světa. Denně můžete chodit na koncerty vynikajících umělců a absolutně vás celý ten program vtáhne. Jsou zde přednášky a workshopy také o tématech z dalších hudebních odvětví, jakými jsou třeba i práce s manažery a agenturami, charitativní projekty, či sebe prezentace umělců. Byl to jeden z mých nejpodstatnějších profesních zážitků, ze kterého do teď čerpám a musím říci, že spoustu věcí interpretačního charakteru jsem po Verbieru přehodnotila. Bylo úžasné na všech koncertech pozorovat, jak hraje každý umělec úplně jinak. Díky tomu jsem si uvědomila, že každý si může a vlastně by i měl hledat vlastní náhled a cestu na poli interpretačním. Nekopírovat či se nesnažit zařadit do určité škatulky. Nenechat se zvíkat a jít si za svými sny a pocity. A to je pro budoucnost, myslím, velmi nadějně zjištění.

Zmínila jste se o tom, že ve Verbier byla řeč i o pořádání charitativních hudebních projektů. Máte s tím i svoji osobní zkušenost? Ano, již několikrát jsem se do benefičních akcí zapojila, ať jako klavíristka nebo jako pořadatel. V loňském roce jsem za pomoci Nadace ČEZ pořádala koncert pro Hospic Dobrého Pastýře v Čerčanech. Myslím si, že je to dobré, nutné a důležité a ráda bych v tom pokračovala.

Jsmo na začátku nového roku, je něco, na co se těšíte, co vás čeká? Já se těším na všechny hudební příležitosti, každá může být jedinečná a obohacující, záleží pouze na tom, jak ji člověk uchopí. Těším se na další koncerty s Jiřím Bártou a náš projekt s Janáčkem, na provedení všech Sonát pro a klavír a violoncello Ludwiga van Beethovena na jednom večeru (to byl už dlouho můj sen!), na zbrusu novou skladbu od Martina Smolky, na úžasnou festivalovou atmosféru v Kutné hoře, Smetanově Litomyšli, ostravském Janáčkově máji nebo na to, že se budu učit další nové a zajímavé věci. A také, že si snad letos trochu odpočinu od dalekých cest, ono je to u nás stejně nejkrásnější. ■

Jak se díváte na sebepropagaci umělců na sociálních sítích? Je to dnes móda, ale mně to moc nejde a taky nebaví. Asi bych se měla nad sebou zamyslet, vidíte. Ale nějak mě děsí představa, že bych si měla před každým koncertem pořádit „selfíčko“, umístit ho na internet, označit přátele, místo, poslat jak se právě cítím...

Omlouvám se za otázku na tělo. Jak lehce či těžce se užívá umělec „pouhým“ hraním? Řekla bych, že stejně lehce či těžce jako jinou práci. Víím, že se z řad muzikantů často ozývá, že se máme špatně a třeme bídu s nouzí. Ale já si myslím, že když člověk dělá nějaké povolání s láskou, zápallem a naplno, tak že hladý neumře. Já jsem třeba stále naživu (smích).

Takže o svém rozhodnutí nemáte žádné pochyby? Nechybí vám housle? Přiznám se, že ne. Několikrát jsem se k houslím vrátila, ale i to už je přeci jen nějakých pár let zpátky. Teď už na to není vůbec čas. Jsem za tuto zkušenost moc ráda, protože člověk má představu o tvorbě houslového tónu, o tom, jak se pojí s jinými nástroji a například hra v orchestru pro mě byla obrovským přínosem a potěšením. To klavírista na vlastní kůži nikdy nezažije, protože je při cvičení zavřený mezi čtyřmi stěnami a černobílými klapkami. A navíc, hledání krásného klavírního tónu mi přijde jako jedna z nejnáročnějších věcí vůbec. Na druhou stranu mě právě tato cesta naplňuje, takže ne, po houslích se mi nestýská. Pamatuji si, že jsem se dlouho setkávala také s názorem, že je to hloupost, hrát na

